

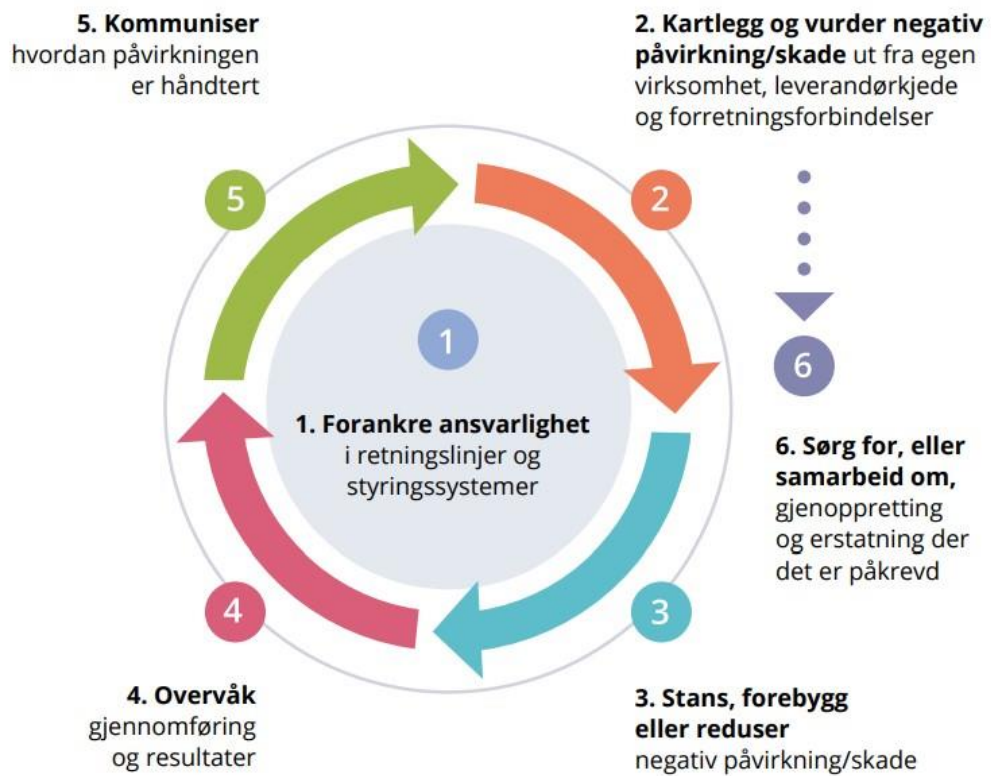
Redegjørelse for aktsomhetsvurderinger
rapporteringsåret 2022/2023

For Langø Service as

Aktsomhetsvurderinger

Denne rapporten er bygget rundt OECDs modell for aktsomhetsvurderinger for ansvarlig næringsliv og åpenhetslovens krav til offentlig redegjørelse.

Innledning

Dette dokumentet er en redegjørelse av aktsomhetsvurderingene etter § 4 i lov om virksomheters åpenhet og arbeid med grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold (åpenhetsloven).

Langø Service AS faller inn under § 2. lovens virkeområde, under vilkår 1 og 2:

1. Salgsinntekt: 70 millioner kroner
2. balansesum: 35 millioner kroner

§ 1. Lovens formål

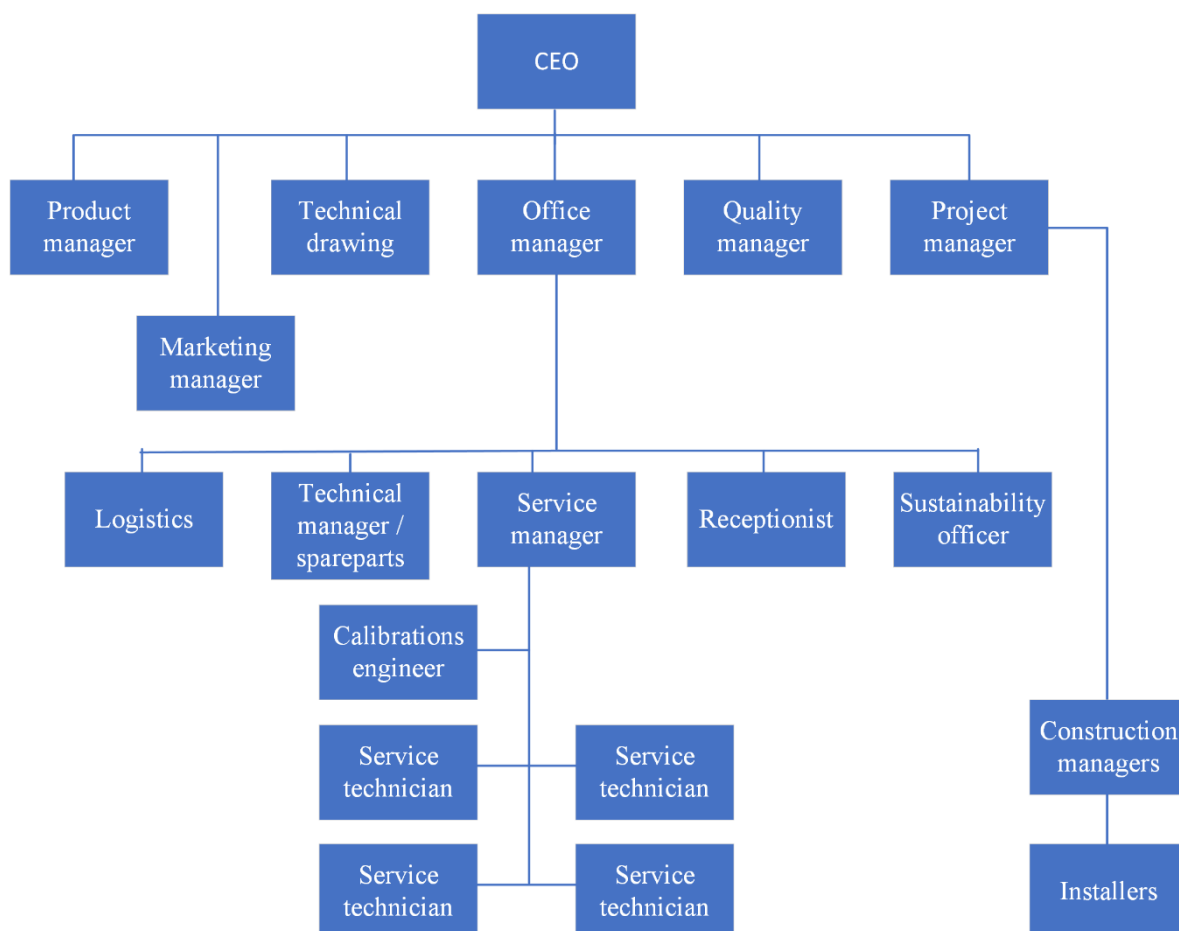
Loven skal fremme virksomheters respekt for grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold i forbindelse med produksjon av varer og levering av tjenester, og sikre allmennheten tilgang til informasjon om hvordan virksomheter håndterer negative konsekvenser for grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold.

Rapporten er oppbygd etter § 5. Plikt til å redegjøre aktsomhetsvurderinger

- a. en generell beskrivelse av virksomhetens organisering, driftsområde, retningslinjer og rutiner for å håndtere faktiske og potensielle negative konsekvenser for grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold
- b. opplysninger om faktiske negative konsekvenser og vesentlig risiko for negative konsekvenser som virksomheten har avdekket gjennom sine aktsomhetsvurderinger
- c. opplysninger om tiltak som virksomheten har iverksatt eller planlegger å iverksette for å stanse faktiske negative konsekvenser eller begrense vesentlig risiko for negative konsekvenser, og resultater eller forventede resultater av disse tiltakene.

Virksomhetens organisering

Langø Service AS er importør av jernbane og bilverkstedutstyr. Vi leverer markedsledende verkstedutstyr til alle områder, både for tunge og lette kjøretøyverksteder, buss og jernbane. Vi er også en servicebedrift, og gjennomfører service og reparasjoner på alt av utstyr vi leverer. Vi har serviceteknikere og montører som dekker hele Skandinavia. Langø Service AS ble grunnlagt i 1984 som en servicebedrift på bilverkstedutstyr. Bedriften har fra å være et enkeltmannsforetak vokst til å bli et selskap med 20 ansatte, som har sitt hovedkontor i Trondheim. Langø Service AS ble stiftet som et aksjeselskap 28.12.1990, og har utviklet seg til å være et ledende selskap i vår bransje.

Bedriften skal sikre sin ledende posisjon gjennom kvalitetsledelse, nyteknung og markedets beste systemer for leveranse, kundeoppfølging og kompetanseøkning. Vi har siden 1998 vært sertifisert av Det Norske Veritas etter standarden NS-EN ISO 9001. Fra 2015 er vi også akkreditert etter ISO 17025 til å utføre akkreditert kalibrering av følgende utstyr brukt under PKK (EU-kontroll av kjøretøy): Avgass- og røykgassmålerer, retardasjonsmålere, lysjusteringsapparat og bremseprøvere med tilhørende trykksensorer.

Firmaet er registrert som leverandør i StartBANK og i TransQ kvalifikasjonsordning. Vi er tilsluttet RENAS AS, og gjennom dette medlemskapet oppfyller vi kravene i avfallsforskriftens kapittel 1, fastsatt av miljøverndepartementet. I 2023 er vi også i gang med miljøsertifisering gjennom ISO 14001. Langø Service AS har som et mål å jobbe for en mer bærekraftig bransje.

StartBANK

Forankring i retningslinjer og rutiner

Langø Service AS har forankret arbeidet med menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold ved å revidere våre retningslinjer og rutiner. Retningslinjene er vedtatt av styret. Arbeidet med aktsomhetsvurderinger og oppfølging av arbeidet med åpenhetsloven ledes av bærekraftsansvarlig, etter føringer fra styret i firmaet. Bærekraftsansvarlig samarbeider med innkjøpsavdeling og produktansvarlig da disse har mest daglig kontakt med leverandørene våre. Det gjennomføres oppdateringsmøter månedlig for å diskutere eventuelle funn og utfordringer, samt mulige tiltak. Ledelsen holdes oppdatert ved å delta på møtene eller utsendelse av møtereferat.

Retningslinjene beskriver Langø Service AS sine holdninger og krav til saker av etisk karakter. Dokumentet gjelder ansatte, styremedlemmer, innleide, konsulenter, mellommenn, og andre som opptrer på vegne av eller i samarbeid med Langø Service AS.

Langø Service AS skal i all sin virksomhet overholde samfunnets lover og regler, og opptre på en etisk, bærekraftig og sosialt ansvarlig måte. Siden våre samarbeidspartnere er en viktig del av våre operasjoner, forventer vi at disse respekterer og står bak våre etiske retningslinjer.

Retningslinjene er basert på Langø Service AS sine verdier, OECDs retningslinjer for internasjonale selskaper og åpenhetsloven. Retningslinjene kan bli revidert ettersom arbeidet med åpenhetsloven og bærekraft utvikler seg. Revidert versjon vil da bli publisert på vår hjemmeside.

Forretningspraksis og etikk

Vår evne til å skape verdier er avhengig av en høy etisk standard og kvalitet som grunnlag for et tillitsfullt og forpliktende forhold til samfunnet, eier, ansatte, partnere, kunder og leverandører. Langø Service AS skal ha en åpen dialog om etiske spørsmål internt og eksternt.

Rettferdig konkurranse

Langø Service AS skal konkurrere på en rettferdig og etisk forsvarlig måte innenfor rammene av konkurransereglene i de markedene hvor vi opererer. Dette gjelder så vel overfor konkurrenter som kunder og leverandører.

Korrekt informasjon, regnskapsføring og rapportering

Langø Service AS sin forretningsinformasjon skal både internt og eksternt kommuniseres nøyaktig og fullstendig. All regnskapsinformasjon skal være korrekt, registrert og gjengitt i

overensstemmelse med lover og regler, inkludert relevante regnskapsstandarder. Langø Service skal gi fullstendige, korrekte og nøyaktige redegjørelser i sine rapporter til tilsynsmyndigheter og andre. Den enkelte skal sikre at informasjon, regnskapsføring og rapportering er nøyaktig og fullstendig.

Forholdet til leverandører, partnere og kunder

Langø Service AS skal drive sin virksomhet på en slik måte at partnere, leverandører og kunder kan ha tillit til selskapet. Vi forventer at våre leverandører og partnere deler våre etiske verdier. Våre leverandører skal ha retningslinjer for etikk i egen virksomhet, som er i samsvar med Langø Service AS sine etiske verdier.

Bestikkelser

Den enkelte skal ikke direkte eller indirekte motta gaver eller andre fordeler med mindre de er av ubetydelig verdi. Dette omfatter også tilbud om eller særlig gunstige betingelser knyttet til reiser og opphold. Gaver i form av kontanter er alltid forbudt. Kostnader som påløper med reise og opphold ved deltakelse på kundearrangement skal betales av Langø Service AS. Visa versa skal Langø Service AS ikke tilby noen av våre samarbeidspartnere betaling, gaver eller andre fordeler som kan påvirke forretningsavgjørelser eller meninger.

Menneskerettigheter og sysselsetting

Vi skal behandle våre ansatte og medarbeidere rettferdig og med respekt, og jobbe for at menneskerettigheter ivaretas gjennom hele verdikjeden. Gjennom aktsomhetsvurderinger skal vi forebygge risiko for brudd, samt håndtere brudd på menneskerettigheter som blir påvist i egen virksomhet og i vår leverandørkjede.

Barnearbeid og tvangsarbeid

Vi tar sterkt avstand fra barnearbeid og tvangsarbeid, og skal jobbe aktivt for at dette ikke forekommer i vår verdikjede.

Barn skal være beskyttet fra økonomisk utnyttelse og arbeid som kan være skadelig for barnets fysiske og psykiske helse. Barnets rett til utdanning skal ivaretas. Langø Service sine samarbeidspartnere er forventet å rette seg etter dette, og arbeide for at barns rettigheter blir ivaretatt.

Arbeidsvilkår

Alle ansatte skal ha skriftlige og juridisk bindende arbeidskontrakter. Arbeidsgiver skal ikke basere seg på en metodisk bruk av deltid, læreplasser eller korte arbeidskontrakter for å kunne betale lavere lønn og gi færre ytelser.

Arbeidstid og lønn skal være i samsvar med nasjonal lovgivning. Grunnleggende menneskerettigheter skal ivaretas og legges til rette for, i henhold til gjeldene lovgivning.

Utvinning av mineraler

Utvinning av enkelte mineraler brukt i produksjon av varer, har høyere risiko for brudd på menneskerettigheter enn andre. Blant annet konfliktmaterialer (mineraler som blir utvinnet i konflikt-områder) og mineraler som står på DFØs høyrisikoliste. Produkter som inneholder slike mineraler, skal undersøkes med leverandør for å eventuelt avdekke og stanse brudd på menneskerettigheter. Langø Service AS forventer at våre leverandører er behjelpelig med informasjon og tiltak i dette arbeidet.

Likeverd og mangfold

Langø Service AS vil vise respekt for enkeltmennesket og arbeide aktivt for et godt arbeidsmiljø preget av likeverd og mangfold. Man skal ha de samme rettigheter og muligheter på jobb, uavhengig av etnisitet, kjønn, religion, tro, seksuell orientering, kjønnsidentifisering, funksjonshemming og alder.

Diskriminering og trakassering

All form for diskriminering og trakassering er uakseptabelt i Langø Service AS og for våre samarbeidspartnere. Hvis man blir utsatt for, eller vitne til hendelser av slik art, skal dette varsles og tas tak i av ledelsen øyeblikkelig.

Helse, miljø og sikkerhet

Langø service AS skal jobbe for et trygt og sunt arbeidsmiljø. Vi skal etterstrebe at det ikke forekommer skade på mennesker og miljø. Risikoer som oppdages som kan føre til ulykker og skader, skal rapporteres og håndteres umiddelbart.

Vi skal vise respekt og bidra til et bedre arbeidsmiljø. Vi skal samarbeide godt både innad i bedriften, med andre aktører vi møter i arbeidshverdagen, våre leverandører og våre kunder. Vi forholder oss til de nasjonale lover og regler som gjelder der vi arbeider.

Vi benytter oss av risikovurderinger og sikker jobb analyse (SJA) ute hos kunde før monteringer, for å unngå skader på mennesker og materiell.

Ellers skal det iverksettes tiltak på alle saker hvor det oppdages risiko for skade på mennesker eller miljø. Dette er gjeldene for hele bedriftens arbeidsområde (Leverandørkjede, kontor/administrasjon, service, montering)

Miljøvern

Langø Service AS er en ledende aktør i vår bransje, og en viktig pådriver for at våre kunder velger løsninger som reduserer miljøbelastningen både under bygging, installasjon og drift av verksteder og depoter.

Vi skal legge vekt på bruk av miljøvennlige materialer med lang levetid, og i den grad det lar seg gjøre, påvirke våre leverandører til å velge miljøvennlige alternativer.

Vi skal kontinuerlig jobbe for å finne mer miljøvennlige alternativer.

Kartlegging og prioriteringer (Aksomhetsvurderinger)

Langø Service AS har i første rapportering valgt å fokusere på aktsomhetsvurderinger hvor målet er å danne en oversikt over virksomhetens risikoområder. Det har derfor vært et skjerpet fokus på risikovurderinger over land og råvarerisiko i produktene vi omsetter.

I tillegg til risikovurdering av land og råvare, er det også startet risikovurderinger som går direkte på våre leverandører. Vi har foreløpig valgt å fokusere på våre største leverandører. Dette er selskaper vi handler mye med, og hvor vi har gode relasjoner. Dette setter oss i en god posisjon til å få den informasjonen vi ønsker, og gjør arbeidet med eventuelle endringer lettere. Leverandørvurderingene er basert på funn fra land- og produktrisikoen, samt dialog direkte med bedriftene. Vi har valgt å rette søkelyset på utenlandske leverandører i denne omgangen, og vil ha et større fokus på våre innenlandske leverandører i neste rapportering.

Produktkategorier

Enkelte produktkategorier har en høyere risiko for brudd på menneskerettigheter enn andre.

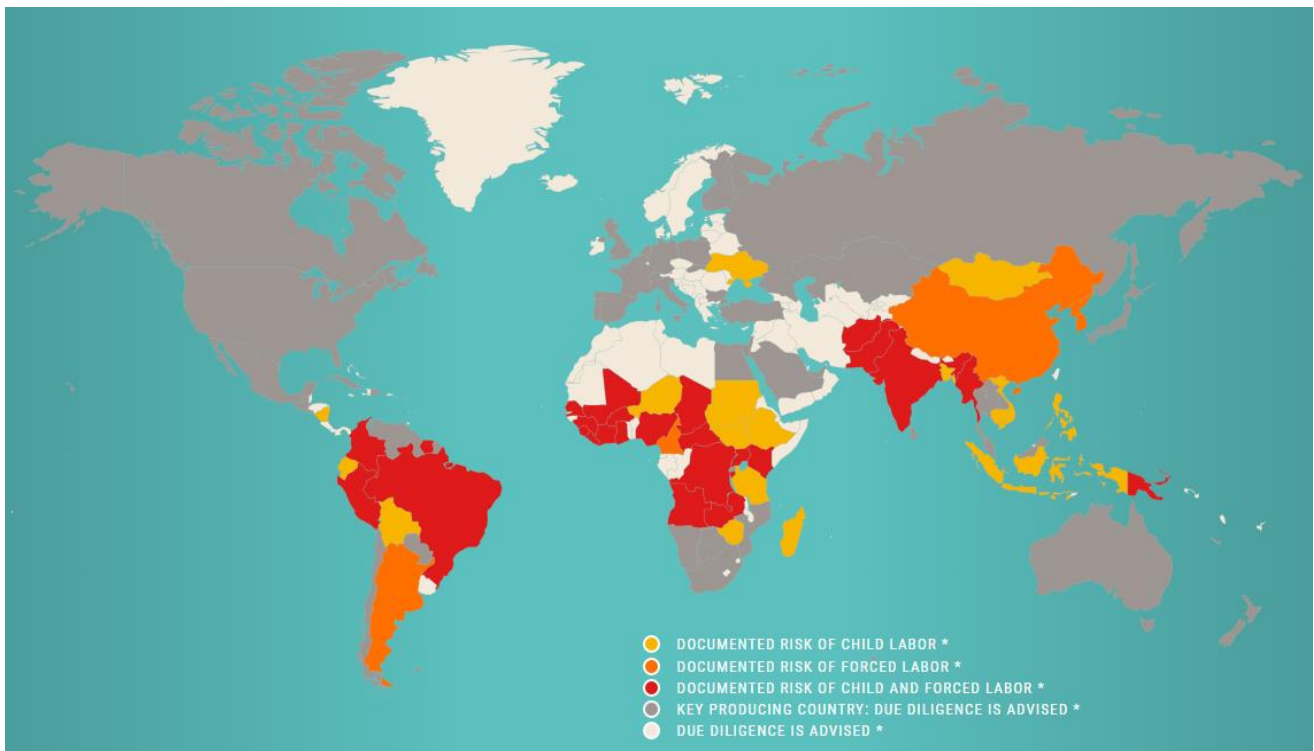
¹Vi har valgt å ta utgangspunkt i DFØs høyrisikoliste, som inneholder en oversikt over kategorier hvor det foreligger høy risiko. Dette vil si at det finnes omfattende dokumentasjon på at det forekommer systematiske brudd på FNs verdenserklæring om menneskerettigheter, ILOs kjernekonvensjoner (forbud mot barnarbeid, tvangsarbeid, diskriminering og rett til faglig organisering) samt nasjonale lovverk innen arbeidsrett og HMS i produktets leverandørkjede.

Produktkategoriene det er fokusert på er hyppig brukt av Langø Service AS, derfor er det viktig å se på risikoene som foreligger ved bruk av disse. Konfliktmaterialer er tatt med ettersom disse materialene er i bruk i diverse IKT utstyr. Dette betyr ikke at vi leverer produkter med materialer fra områder hvor det er faktiske brudd, men at vi ønsker å undersøke nærmere om det kan være en realitet.

¹ <https://anskaffelser.no/berekraftige-anskaffingar/menneskerettigheter/hoyrisikolisten>

Bygg- og anleggsmaterialer (Stein, trevirke og metall)

²Komplekse og fragmenterte leverandørkjeder innen bygg- og anleggsmaterialer kan i enkelte tilfeller føre til begrenset sporbarhet og lite åpenhet om produksjonslinjen. Dette kan igjen føre til et økt risikonivå for brudd på menneskerettigheter og miljøhensyn. Risikoen vil bli større jo lengre ned i leverandørkjeden man kommer, spesielt innen råvareutvinning og bearbeiding. Hvor stor risikoen faktisk er vil også i stor grad avhenge av i hvilken region eller land produksjonen foregår, og hvor råmaterialet er hentet fra. Se figur 1, geografisk risiko knyttet til metall. Metall er prioritert ettersom mye av Langø Service AS sine produkter inneholder store deler metall.

Figur 1: <https://www.responsiblesourcingtool.org/visualizerisk>

Kartet er hentet fra [responsiblesourcingtool.org](https://www.responsiblesourcingtool.org), et verktøy anbefalt av Direktoratet for forvaltning og økonomistyring. Langø Service har ikke leverandører i noen av landene markert med dokumenterte funn av brudd på menneskerettigheter. Risikoen forbundet med kjøp av bygg- og anleggsmaterialer tilsier at vi må stille krav om respekt for grunnleggende menneske- og arbeidstakerrettigheter når vi anskaffer disse materialene. God oppfølging og dialog med leverandører er nødvendig, for å få innsikt i hvordan de forholder seg til menneske- og arbeidstakerrettigheter. Vi har leverandører i flere land som er

² <https://anskaffelser.no/berekraftige-anskaffingar/menneskerettigheter/hoyrisikolisten/kjop-av-bygg-og-anleggsmaterialer-stein-trevirke-og-metall-sosialt-ansvar>

nøkkelprodusenter av produkter med metall, og har innledet arbeid med å spore hvor de henter ressurser til sin produksjon.

Som vist i tabellen nedenfor er høy risiko forbundet med både utvinning av råvarer og foredling og bearbeiding av metall. Muligheten for at det derfor er tilfeller av brudd på menneske og arbeidsrettigheter i produksjonskjeden er i en eller annen grad sannsynlig.

Produkt	Utvinning av råvarer	Foredling og bearbeiding
Stein	Høy risiko	Høy risiko
Tre	Middels høy risiko	Middels høy risiko
Metall	Høy risiko	Høy risiko

Spesielt relevante leverandører innen produksjon av metall i Langø Service AS sin leverandørkjede holder til i Tyskland, Italia, Danmark og Sverige. Det er anbefalt å gjennomføre Due diligence (selskapsgjennomgang) på leverandører i de nevnte landene. Langø Service AS gjennomfører disse ved offentlig tilgjengelig informasjon om selskapene, samt dialog direkte med selskapet. I henhold til metall innebærer dette i hovedsak hvor materialene kommer fra, og hvor det bearbeides. Vi vil ha et større fokus i 2023 på å innhente informasjon som gjelder dette.

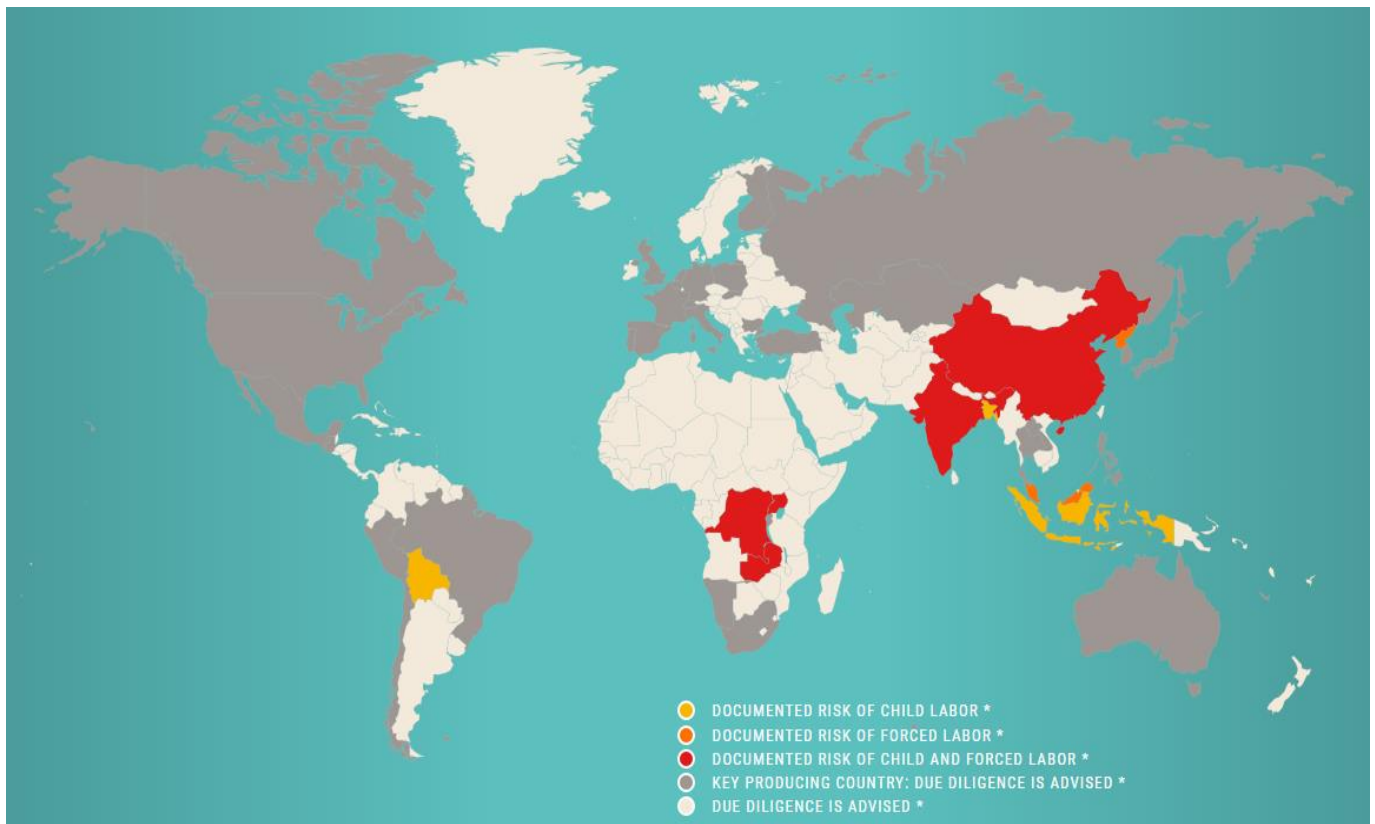
Elektronikk og IKT

³Risikoen for brudd på menneske- og arbeidstakerrettigheter i produksjonen innen informasjonsteknologisektoren er totalt sett middels høy til høy. Mye av produksjonen foregår i asiatiske land hvor det er dokumenterte problemer med arbeidstakerrettigheter. Eksempler på rettighetsproblemer er, lave lønninger, tvungen overtid, misbruk av studenter som arbeidskraft og oppsigelser av fagforeningsledere. Elektriske komponenter finnes i store deler av produkter vi leverer, og bruker i arbeidshverdagen. Se figur 2, geografisk risiko knyttet til elektronikk og IKT. Selv om landene vi importerer fra ikke nødvendigvis har dokumenterte funn av risikoer, har vi et ansvar for spore hvor de har anskaffet komponentene.

I likhet med leverandører innen produksjon av metall, er Tyskland, Italia, Danmark og Sverige relevante områder for våre leverandører av elektronikk og IKT. Dette er i stor grad de

³ <https://anskaffelser.no/berekraftige-anskaffingar/menneskerettigheter/hoyrisikolisten/kjop-av-elektronikk-og-ikt-sosialt-ansvar>

samme leverandørene da produktene vi leverer ofte vil inneholde flere typer forskjellige materialer som er representert i høyrisikolisten.

Figur 2: <https://www.responsiblesourcingtool.org/visualizerisk>

Risikoen forbundet med kjøp av elektronikk og IKT-produkter tilsier at vi må stille krav om respekt for grunnleggende menneske- og arbeidstakerrettigheter når vi anskaffer disse materialene. Vi har etterspurt informasjon fra våre utvalgte leverandører om hvor de anskaffer elektriske komponenter til sine produkter. Elektronikk og IKT produkter er også noe vi handler en god del av fra norske bedrifter (eksempelvis telefoner, bærbare datamaskiner, dataskjermer, Ipad). Etersom dette er selskaper som må gjøre egne rapporteringer på åpenhetsloven har vi valgt å holde disse utenfor vår rapportering i første omgang. Funnene som kommer frem i relevante selskapers rapportering, vil bli inkludert eller henvist til i revidert rapport fra oss ved et senere tidspunkt.

Konfliktmaterialer

⁴Konfliktmaterialer som gull, tantal, tinn, kobolt og tungsten kan bli funnet i en rekke IT-utstyr, som pc-er, skjermer, nettbrett og mobiltelefoner. Fellesnevneren for konfliktmaterialer er at de utvinnes i land med høy risiko for menneskerettighetsbrudd, og i land hvor handelen med disse mineralene kan bidra til væpnet konflikt.

EU har en egen lov når det gjelder import av konfliktmaterialer. Denne gjelder kun import av nevnte materialer sådan, og gjelder ikke mineraler som inngår i tilvirkede produkter (eksempelvis PCer). Det høye risikonivået tatt i betraktning, vil det være samfunnsnyttig av oss som bedrift og stille spørsmål rundt bruken av dette. Langø Service AS har startet en kartlegging av hvorvidt våre leverandører bruker noen av disse råstoffene, og om de i tilfelle kan spore opphavet til disse.

Tekstiler, arbeidsklær og fottøy

⁵Tekstilindustrien er såkalt «hyper-konkurransedyktige», hvilket fører til at mange selskaper i denne bransjen innlater seg på rask og billig produksjon. Arbeidere i Kina, Indonesia, India, Pakistan og Bangladesh, som er klassifisert som høyrisikoland, blir utsatt for svært høy risiko for tvangsarbeid og ofte med håndtering av farlige kjemikalier. Barnarbeid er ofte knyttet til denne industrien, og India er et av landene med høyest forekomst av barnarbeid. Det er også rapportert mange tilfeller av inntektsnivåer under levelønn og manglende sikkerhet på arbeidsplassene, som fører til mange dødsfall og skader.

Produkt	Sammenstilling	Komponent	Råvare
Arbeidstøy, fottøy og tekstil	Høy risiko	Høy risiko	Høy risiko
Utendørs arbeidstøy	Høy risiko	Høy risiko	Svært høy risiko
Innendørs arbeidstøy, håndklær, sengetøy	Høy risiko	Høy risiko	Høy risiko
Vernesko	Middels høy risiko	Middels høy risiko	Høy risiko
Vernehansker	Høy risiko	Høy risiko	Svært høy risiko

⁴ <https://anskaffelser.no/berekraftige-anskaffingar/menneskerettigheter/hoyrisikolisten/produkter-som-inneholder-konfliktmineraler>

⁵ <https://anskaffelser.no/berekraftige-anskaffingar/menneskerettigheter/hoyrisikolisten/tekstiler-arbeidsklaer-og-fottoy-sosialt-ansvar>

Støvmaske for engangsbruk	Middels høy risiko	Middels høy risiko	Høy risiko
---------------------------	--------------------	--------------------	------------

Tabellen ovenfor er hentet fra DFØ, og viser risikoen i de forskjellige fasene fra råvare til produkt. Arbeidstøy og verneutstyr er høyst relevant utstyr som brukes av Langø Service AS. Alt innkjøp av slike produkter gjør vi gjennom norske bedrifter. Vi avventer derfor resultater fra relevante bedrifters arbeid med åpenhetsloven, og dette vil bli inkludert eller henvist til i revidert rapport fra oss ved et senere tidspunkt.

Geografiske områder

Aktsomhetsvurderinger av geografiske områder er en vurdering av landene hvor vi har store leverandører. Det skal gjøre oss kjent med, og oppmerksom på risikoene som er forbundet med import fra de forskjellige landene vi handler med. Viktigst av alt skal det bidra til å kartlegge våre leverandører, slik at vi kan gjøre tiltak der vi oppdager faktiske brudd, eller hvor det er en fare for brudd på menneskerettigheter. Landene vi har innledet kartlegging av i forbindelse med aktsomhetsvurderinger er; Tyskland, Italia, Danmark og Sverige. I tillegg til Norge er dette landene hvor den absolutte majoriteten av vår handel foregår. Risikoene i informasjonsboksen som omhandler hvert enkelt land er hentet fra CSR Risk Check. Dette er et nettbasert verktøy som er utviklet og eid av MVO Nederland. CSR Risk Check har en kartoversikt, hvor kjente geografiske risikoer er listet opp.

⁶Tyskland – Risiko knyttet til geografisk område

- Kjønnsdiskriminering – lønnsforskjell mellom kvinner og menn
- Seksuell trakassering – Studier fra 2019 viser at en av elleve ble utsatt for seksuell trakassering på arbeidsplassen i løpet av de siste tre årene. Kvinner ble utsatt dobbelt så ofte som menn.

⁷Basert på U.S DEPARTMENT of STATE sin landrapport fra 2023, er det tyske lovverket i stor grad godt utviklet for å ta vare på menneskerettigheter. Det er tilsynelatende gode muligheter for oppfølging hvis man skulle bli utsatt for brudd. Hvorvidt dette blir godt fulgt opp har vi ikke undersøkt statistikken pr nå, så dette er foreløpig basert på få kilder og må undersøkes bredere. De kildene som foreløpig er undersøkt viser dog at det er visse risikoer. Ser vi på CSR Risk Check, så er arbeidsforhold og diskriminering på arbeidsplassen de uthevede risikoene i Tyskland. Disse risikoene, samt mange flere er noe vi undersøker med våre tyske leverandører gjennom spørreskjemaer som sendes ut.

⁶ <https://www.mvorisicochecker.nl/en/worldmap>

⁷ <https://www.state.gov/reports/2022-country-reports-on-human-rights-practices/germany/>

⁸Italia – Risiko knyttet til geografisk område

- Mange tilfeller av vold mot kvinner, LGBTI og mennesker med funksjonshemninger. Tilgang til abort er ikke garantert i enkelte deler av landet.
- Andelen sysselsatte kvinner er 18,2 prosent lavere enn menn.
- Diskriminering er forbudt etter lov, men det er rapportert om arbeidsdiskriminering av rase og etnisitet.
- Tvangsarbeid og menneskehandel.
- Dårlige arbeidsforhold.
- Høy risiko for korrupsjon i enkelte ledd.
- Negativ miljøpåvirkning på grunn av kjemikaliebruk,

⁹I følge U.S. DEPARTMENT of STATE sin landrapport fra 2023, er det Italienske lovverket i stor grad godt utviklet for å ta vare på menneskerettigheter. Ved første vurdering kan det virke som at regjeringen har et forbedringspotensial i forbindelse med oppfølging og straffeforfølgelse. Det er foreløpig basert på få kilder, så en oppdatering er sterkt nødvendig før det kan konkluderes. Det viser seg også at brudd på menneskerettigheter, spesielt innen ansettelsesforhold, diskriminering og arbeidsforhold kan være problematisk. Disse risikoene, samt mange flere er noe vi undersøker med våre italienske leverandører gjennom spørreskjemaer. Italia er det landet vi handler fra hvor det er størst geografisk risiko for brudd på menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold, ut ifra våre funn så langt.

¹⁰Danmark – Risiko knyttet til geografisk område

- Diskriminering på arbeidsplassen. Kvinner kan risikere å bli betalt mindre enn menn for samme arbeid. Kvinner opplever oftere mobbing, psykisk vold og trusler enn menn på arbeidsplassen.

¹¹I følge U.S. DEPARTMENT of STATE sin landrapport fra 2023 er det danske lovverket er i stor grad godt utviklet for å ta vare på menneskerettigheter. Det virker å være gode systemer og rutiner for å ta vare på arbeidstakere, allikevel kan det ifølge CSR Risk Check se ut til at

⁸ <https://www.mvorisicochecker.nl/en/worldmap>

⁹ <https://www.state.gov/reports/2022-country-reports-on-human-rights-practices/italy/>

¹⁰ <https://www.mvorisicochecker.nl/en/worldmap>

¹¹ <https://www.state.gov/reports/2022-country-reports-on-human-rights-practices/denmark/>

diskriminering er et punkt hvor det fortsatt er et problem. Uavhengig av hva vi har funnet av risikoer så langt, blir våre danske leverandører tilsendt de samme spørreskjemaene som leverandører i andre land.

¹²Sverige – Risiko knyttet til geografisk område
<ul style="list-style-type: none">• Klimatiske risikoer. Matsikkerhet, naturlige katastrofer, befolkningsvekst og tilgang til rent vann.• Avskoging, havforurensning og luftforurensning.

Risikoene fremhevet for Sverige hos CSR Risk Check er klimatiske risikoer. Vi tar de uansett med, ettersom dette også er høyst relevante risikoer knyttet til menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold.

¹³Ifølge U.S DEPARTMENT of STATE sin landrapport fra 2023, virker Sverige å ha et godt lovverk for å ta vare på generelle menneskerettigheter. De har påviste brudd i flere sektorer, som indikerer at de tar dette på alvor og jobber aktivt med å avdekke forbrytelser. Det virker også å være gode ordninger og sikkerhet for arbeidere som opplever negative hendelser på jobb. Selv om det ikke er nevnt i risikoboksen til Sverige, er det flere risikoer for faktiske brudd på menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold. Det er blant annet dokumenterte tilfeller av arbeidsutnyttelse av utenlandske arbeidere og barnearbeid de siste årene.

Funnene fra aktsomhetsvurderingene over geografiske områder gir en god pekepinn på hvilke utfordringer som finnes i landene. Informasjonen om de geografiske områdene som er lagt frem i denne rapporten er nedkortet til å kun vise de største dokumenterte risikoene, samt en kort forklaring om hvordan loven håndheves. Realiteten er at de fleste typer brudd på menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold, foregår i alle land i en eller annen grad. Vi vil også legge til at funnene er basert på relativt få kilder. En revisjon av geografiske risikoer er derfor nødvendig og vil bli prioritert i neste rapport. Risikoene som er nevnt i denne rapporten er derfor ikke endelig. Det er kun et resultat av hva vi har funnet indisier på hittil.

¹² <https://www.mvorisicochecker.nl/en/worldmap>

¹³ <https://www.state.gov/reports/2022-country-reports-on-human-rights-practices/sweden/>

Leverandører og resultater av aktsomhetsvurderinger

I kartleggingsarbeidet som har foregått med åpenhetsloven har vi sendt ut spørreskjema til våre utvalgte leverandører. Her har de fått mulighet til å svare på spørsmål knyttet til ivaretagelse av menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold mm. Dette gir oss en god pekepinn på hvordan de forholder seg til temaet, og gir oss indikasjoner på hvor vi eventuelt burde ha et større fokus. I og med at dette er spørsmål hvor de fritt velger hva som svares, vil det være nødvendig med en oppfølging hvor vi kan sjekke at svarene gitt er korrekte. Se punkt. 5 og 7 Tiltak, for hvordan vi planlegger å undersøke om informasjonen som er gitt stemmer.

Aktsomhetsvurderingene viser at produktene vi tilbyr inneholder materialer hvor det kan være høy risiko for brudd, og at vi må ta dette arbeidet på største alvor. Det er også geografiske risikoer for brudd på menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold i landene vi handler med. Undersøkelsene vi har gjort med våre utenlandske leverandører så langt viser ingen faktiske brudd på menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold, men informasjonen vi har så langt er ikke god nok til å konkludere. De fleste leverandørene vi har kontaktet har svart opp spørsmålene vi har, men det er fortsatt noen vi avventer fra. Disse blir fulgt opp, og svarer positivt på at de kommer til å svare, men trenger noe tid. Det er tydelig at leverandørene våre i Europa er kjent med at det vil bli et større fokus på dette, men ikke alle har kommet like langt i arbeidet.

Punktene som har vist seg å være vanskeligst å få utfyllende svar på, er det som går på sporing og opprinnelse av råmaterialer de bruker i sin produksjon. Vi har for det meste positiv dialog med våre leverandører, men vi har som en prioritering for 2023 å få bedre innsikt lengre ned i deres leverandørkjeder.

Av leverandører vi har mottatt tilbakemeldinger fra, svarer samtlige positivt på spørsmål om hvorvidt de ivaretar menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold. Dette er spørsmål om blant annet barnarbeid, HMS i egen produksjon, HMS i leverandørkjeden, ivaretagelse av arbeideres rettigheter mm. I 2023 vil vi prioritere å få dokumentasjon som underbygger informasjonen vi har mottatt.

Selv om aktsomhetsvurderingene så langt ikke har påvist faktiske brudd hos de utenlandske leverandørene vi har fokusert på i første rapportering, har vi avdekket flere områder hvor det kan sies å være høy risiko for brudd på menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold. Aktsomhetsvurderingene skal utføres regelmessig, og vil oppdateres ved vesentlige endringer.

Hos en av våre norske leverandører er det funnet flere brudd på overtidsarbeid hos deres leverandører i Kina. Gjennom deres leverandørevalueringer i Kina er det 3 leverandører som ikke oppfylte minstekrav og avventer oppfølging etter gjennomførte tiltak. De valgte også å fase ut to leverandører i 2022. i et av tilfellene er årsaken at leverandør ikke fulgte den lokale miljøpolitikken, og det andre tilfellet var grunnet kvalitetsproblemer. De har iverksatt tiltak for leverandører som har hatt brudd på overtidsarbeid:

1. Fremskynde rekrutteringen av personell for å sikre tilstrekkelig med ressurser og dele arbeidsbelastningen.
2. Styrke overvåkingen av situasjonen for å ivareta hviletid for ansatte.
3. Fullt utnytte potensialet i datterselskaper og dele produksjonspresset av hovedkontoret, og dermed redusere ansattes overtid.

Leverandøren har igangsatt tiltak og overvåking for å følge opp avvikene de har funnet. Vi følger utviklingen av tiltakene de har gjort. Vi iverksetter ingen egne tiltak ovenfor vår leverandør, ettersom de er i gang med å forbedre situasjonen. Vi vil ta en ny vurdering når vi ser resultatene av tiltakene.

Internt

Langø Service AS har også gjort en intern kartlegging av status i egen bedrift. Vi er en liten bedrift med 20 ansatte pr dags dato. Rettsregler som regulerer forholdet mellom arbeidsgiver og arbeidstaker er forankret gjennom arbeidsmiljøloven.

Langø Service AS har en personalhåndbok som er tilgjengelig for alle ansatte, som beskriver lover og bestemmelser. Her finner man informasjon om rettigheter i henhold til ansettelsesforholdet, informasjon om bestemmelser i arbeidsmiljøloven, vernetjenesten osv. Langø Service har også et internt HMS og etikkhefte som inneholder de viktigste punktene for å bidra til en sikker arbeidsplass og sikre at alle medarbeidere opptrer riktig i forhold til våre kunder.

Langø Service AS har årlige samlinger for å bedre miljøet og gi alle ansatte mulighet til å ta opp eventuelle utfordringer, poengtere mangler, feil eller lignende. Disse er viktige ettersom vi har ansatte montører og serviceteknikere som store deler av tiden er ute på prosjekter eller servicejobber rundt om i Skandinavia.

Ettersom vi som norsk bedrift forholder oss til nasjonale regelverk, er det liten sannsynlighet for brudd på menneskerettigheter internt i bedriften, basert på funn hittil. Ettersom det daglige

arbeidet til montører og serviceteknikere hos Langø Service AS foregår tidvis langt hjemmefra, er det en viss risiko for negative konsekvenser for anstendige arbeidsforhold. Den absolutte majoriteten av våre kunder er velkjente og proffe aktører. Det er derfor sjeldent at det er problemer forbundet med anstendige arbeidsforhold, som for eksempel HMS på våre oppdrag. Hvis det av våre medarbeidere oppdages slike risikoer skal det skrives avviksmeldinger og kontakte sin nærmeste overordnede øyeblikkelig, slik at man kan ta dette videre. Arbeidet kan settes på pause til en forbedring er gjort, noe som vurderes i hvert enkelt tilfelle. I forbindelse med reise og bopel under slikt arbeid benyttes som hovedregel hotell med god standard, for best mulig levestandard gjennom arbeidets periode.

Det er tidvis lange dager på jobb for våre montører når de er på prosjekt. Lengre arbeidsdager og lengre perioder med fri er noe som er avtalt etter ønske, ettersom det ofte jobbes langt hjemmefra. Det er ingen tvungen bruk av overtid, og tidsplaner for prosjektarbeid blir utarbeidet sammen med aktuelle montører. De har stor frihet til å ta del i planlegging av egen arbeidstid. Det er allikevel verdt å nevne i denne rapporten, og viktig for oss å følge med på slik at arbeidsbelastningen ikke blir for stor. Det har blitt lagt merke til i administrasjonen at vi er nødt til å bli bedre på planlegging av tidsbruk og antall personale. Det er iverksatt tiltak, se tiltak 8 og 9, begrensende tiltak.

Tiltak- forebygge, redusere eller stanse

Tiltak 1: Ressurser og kompetanse for gjennomføring av aktsomhetsvurderinger og oppfølging av leverandører.

Mål: Få på plass en velfungerende arbeidsgruppe for oppfølging av arbeidet med åpenhetsloven. Både interne revisjoner og oppfølging av leverandører.

Status: Påbegynt.

Resultater: Vi har anskaffet de ressurser vi ser som nødvendige for å utføre arbeidet. Det er ansatt en bærekraftsansvarlig i firmaet pr mars 2023, som skal følge opp arbeidet i samsvar med styret. Innkjøp og produktansvarlig i firmaet er tatt med i arbeidsgruppen.

Videre mål: Opplæring og kompetanseheving innad i arbeidsgruppen for å sikre gode interne og eksterne revisjoner.

Tiltak 2: Supplier code of conduct

Mål: Vi har som et overordnet mål for 2023/24 at alle våre leverandører skal signere under på å etterfølge vår supplier code of conduct.

Status: Vi har ferdigstilt dokumentet, og arbeidet med å få dette ut til leverandørene er påbegynt.

Forventet resultat: Vi forventer at dette tiltaket skal øke bevisstheten rundt og skjerpe fokuset på ivaretagelse av menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold hos våre leverandører.

Tiltak 3: Godkjenning av nye leverandører

Mål: Nøyere kartlegging av nye leverandører. Vi skal ha et større fokus på risikokartlegging av potensielle leverandører før det inngås et samarbeid. Vi er i gang med å utforme en kontrakt som skal sørge for at mulige samarbeidspartnere må skrive under på at menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold er ivaretatt før vi går videre.

Status: i utviklingsfase.

Forventede resultater: Ved å kartlegge potensielle bedrifter før et samarbeid inngås, forventer vi å kunne oppdage faktiske og potensielle risikoer før samarbeidet starter. Ved funn kan vi forebygge skade ved at dette må rettes opp i, før vi inngår et eventuelt samarbeid.

Tiltak 4: Konsolidering av leverandører.

Mål: Inneha en stabil leverandørportefølje hvor færre leverandører kan levere et bredere utvalg av våre produkter.

Status: i utviklingsfase.

Forventede resultater: Langø Service AS har et variert tilbud av utstyr, så en viss størrelse på vår leverandørportefølje er vi nødt til å ha. Ved å kunne ha leverandører som kan levere flere typer produkter, kan vi nedskalere vår leverandørportefølje. Færre leverandører vil gi oss bedre oversikt og mer tid til å fokusere på hver enkelt.

Tiltak 5: Interessedialog med utsatte grupper.

Mål: Få på plass et system for dialog med utsatte grupper. Dette kan være arbeidere på en av fabrikkene til leverandørene våre, minoriteter, egne ansatte osv.

Status: i planleggingsfasen.

Forventede resultater: Informasjon innhentet fra vår leverandørkjede så langt har gått gjennom administrasjonen i firmaene. Ved å opprette dialog med ansatte lengre ned i kjeden kan vi få tilgang på informasjon administrasjonen kanskje velger å utelate.

Tiltak 6: System for kontakt.

Mål: Få på plass et bedre kontakt- og varslingsystem for henvendelser.

Status: i planleggingsfasen.

Forventede resultater: Få på plass en enkel kontaktfunksjon på vår nettside forbeholdt åpenhetsloven og bærekraft.

Tiltak 7: Ekstern revisjon ute hos leverandører

Mål: Kontrollere informasjon gitt av leverandør om ivaretagelse av menneskerettigheter og anstendige arbeidsvilkår, samt kvalitetsrevisjon av produkter og produksjonsprosessen.

Status: I planleggingsfasen.

Forventede resultater: Få bekreftelse på at korrekt informasjon er gitt eller finne avvik på informasjon gitt av leverandører. Kvalitetssikre at produktene vi leverer og at produksjonsprosessen av disse er i henhold til våre krav.

Begrensende tiltak

Dette er tiltak som skal begrense negative konsekvenser for menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold. Dette handler om å begrense skadeomfanget av en skade/negativ konsekvens som allerede har skjedd. Begrensende tiltak vil avhenge av hvilke skader eller konsekvenser som blir oppdaget. Det vil i hvert enkelt tilfelle bli gjort en nøye vurdering av alvorlighetsgrad og hvilke tiltak som er nødvendig.

Hittil har vi innført to begrensende tiltak i egen bedrift. Hendelsene faller utenom faktiske brudd på menneskerettigheter, men vi velger å gjøre rede for dem ettersom det kan ha hatt negativ påvirkning på egne ansattes arbeidsforhold.

Tiltak 8: Ansettelse av ny servicetekniker

Mål: Mindre tidspress og stress hos våre ansatte.

Status: Ansettelsesprosessen er ferdig.

Forventede resultater: Bidra til en bedre arbeidshverdag for våre serviceteknikere, hvor de har bedre tid på hvert enkelt oppdrag og mindre tidspress på jobb.

Tiltak 9: Bedre planlegging av prosjektarbeid.

Mål: Mindre tidspress og stress hos våre ansatte.

Status: Påbegynt/planlegges. Alle involverte i prosjektarbeid er med på denne planleggingen, slik at alle synspunkt blir i hensyntatt. Det er spesielt viktig med input fra montørene i denne planleggingen, da de kjenner arbeidsmengden best.

Forventede resultater: Bidra til en bedre arbeidshverdag for våre montører, hvor de har bedre tid på hvert enkelt oppdrag og mindre tidspress på jobb.

Tiltak for å stanse aktiviteter

Det å stanse aktiviteter som bidrar til negative konsekvenser for menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold er den mest alvorlige graden av tiltak. Det er så langt ikke oppdaget hendelser hvor dette er aktuelt. Internt i Langø Service AS vil dette eksempelvis kunne være et tiltak i vår montørfase. Hvis vi monterer på et prosjekt hvor helse, miljø og sikkerhet har store mangler, eller er fraværende, vil våre monterer kunne nekte å arbeide på plassen.

Hvis det oppdages at et ledd i vår leverandørkjede har alvorlige eller gjentakende brudd på menneskerettigheter eller anstendige arbeidsforhold, vil siste utvei være å avslutte forholdet med gitte leverandør. Dette bør være siste utvei, der andre tiltak ikke er mulige å få til. Før dette realiseres må vi arbeide for å rette opp i negative hendelser som har skjedd, og forhindre at det oppstår nye hendelser.

Mottak og håndtering av klager

Klager, innspill, varsling om brudd på menneskerettigheter eller anstendige arbeidsforhold kan gjøres på vår hjemmeside, under fanen kontakt. Vi vil på sikt opprette en bedre egnet varslingskanal på vår hjemmeside. Vi vil også se nærmere på globale rammeavtaler og klageordninger for eventuelt samarbeid.

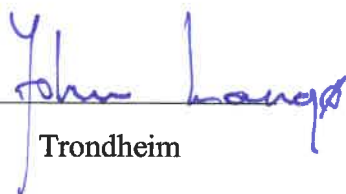
Gjenoppretting

Der vi avdekker brudd på menneskerettigheter eller anstendige arbeidsforhold vil det bli gjort individuelle vurderinger basert på alvorlighetsgrad. Vi vil følge opp saken og samarbeide om løsninger der det er hensiktsmessig.

Styrets signatur

Daglig leder/Styrets leder

John Langø

A handwritten signature in blue ink, appearing to read "John Langø", written over a horizontal line.

Trondheim

27.06.2023

Kontaktinformasjon:

Langø Service AS

Ola Røste, bærekraftsansvarlig

Ola@lango-service.no